

La cultura *ainu*: una anàlisi sociocultural

Tutorizado por la profesora Makiko Fukuda

1. Introducció

Avui en dia, la presència de minories ètniques i culturals al Japó és un fet poc reconegut socialment, tot i que en comparació amb el passat ha guanyat força reconeixement. La idea d'una societat japonesa caracteritzada per la seva singularitat i homogeneïtat, tal i com s'expressa en el *nihonjinron*, narrativa

mestre de la homogeneïtat nacional¹, no és més que una il·lusió força allunyada de la realitat, que ignora per complert les minories ètniques i socials existents actualment al Japó. Entre elles trobem, d'una banda, la minoria social dels *burakumin*, descendents de la casta marginal de l'era Edo, i per l'altre, les minories ètniques dels *ryukyuan* ubicats a les Illes Ryukyu a Okinawa al extrem sud-est de l'arxipèlag japonès i la dels *ainu* ubicats a Hokkaido al nord-est de Japó. Per últim, cal mencionar també els descendents dels coreans i dels xinesos residents actualment al Japó. Cadascuna d'elles prové d'unes circumstancies històriques pròpies i provoquen diverses qüestions referents a la identitat japonesa; tot i així, degut a la curta extensió d'aquet estudi, centraré la meva anàlisi en la minoria ètnica dels *ainu*, sent el pilar central del present treball de recerca.

Aquests havien aconseguit tenir una cultura i una llengua pròpia, fins que l'aparició dels japonesos a Hokkaido, va encaminar la seva història cap a una altra direcció, enfocada a l'extinció, degut a les fortes polítiques d'assimilació a les que foren sotmesos. Una minoria socialment rebutjada, però que a partir dels anys 90 ha anat recuperant forces sent cada cop més visible. Les realitats que afecten a aquesta minoria són múltiples, aparentment tendint cap a una major difusió i reconeixement social. Tot i així, el rebuig i la discriminació segueix sent força patent, així com la idea de preservar la imatge d'una societat homogènia.

Així doncs, a través d'aquest treball em proposo donar a conèixer el perfil sociocultural de l'ètnica *ainu* amb l'objectiu d'esbrinar el seguit de factors que van produir aquesta exclusió social. D'aquesta manera, el treball es compon de dues parts, la primera de contextualització i la segona més enfocada al anàlisi social i lingüístic. Per fer-ho, en primer lloc, comentaré de forma específica la figura de l'*ainu* i introduiré al lector en el marc històric analitzant el seu recorregut des de l'era Meiji fins a l'actualitat; en segon lloc, descriuré les característiques de la seva llengua i la relació amb la llengua

Tehina Barber Garriga

Graduada en Estudios de Asia Oriental,
Universitat Autònoma de Barcelona,
con curso de estudios en
Kyoto University of Foreign Studies.

Interesada en la sociolingüística
japonesa y en la enseñanza del idioma
japonés.

1 Funabiki Takeo. "Raons històriques del Nihonjinron", *Revista Etnològica de Catalunya*, núm. 29, 2006, pp.20-31.

japonesa; en tercer lloc, analitzaré l'evolució en la percepció social juntament amb els diversos moviments i actes de promoció en favor dels *ainu*, i finalment em centraré en l'actualitat i intentaré esbrinar quin serà el seu paper en la societat japonesa durant els pròxims anys. Darrerament, a les conclusions, oferiré un resum de les idees principals extretes al llarg de l'anàlisi, amb el suport d'una metodologia centrada en la recopilació i posterior anàlisi de diversos estudis realitzats i articles extrets dels mitjans de comunicació amb l'objectiu de percebre la imatge que es dona d'aquesta cultura.

2. La seva història

En aquest apartat donarem les bases teòriques per entendre els factors que conduïren als *ainu* cap a una situació d'exclusió i discriminació social, així com per ajudar-nos a comprendre millor l'actuació japonesa en relació a aquests. En dos apartats diferenciats ens centrarem, d'una banda, a donar a conèixer el perfil sociocultural dels *ainu*, i de l'altre, en fer un breu recorregut històric des de l'era Meiji fins a l'actualitat, centrant-nos en els diversos aspectes que afectaren al desenvolupament d'aquesta cultura.

2.1. ¿Qui són els *ainu*? El seu perfil sociocultural

Els *ainu* (アイヌ人) són la tercera gran minoria ètnica del Japó. Encara avui en dia se'n desconeix l'origen i és força discutit entre els intel·lectuals. Són probablement els descendents dels primers pobladors del Japó; i els estudis genètics realitzats, semblen indicar que els *ainu* actuals són clarament un poble asiàtic que presenta similituds biològiques amb la població del període Jomon (A.C. 14.500) (Tsutsui, 2007: 17). D'altre banda, les restes genètiques i les característiques estructurals dels esquelets del període Yayoi (A.C. 400 – D.C. 250), semblen emparentar-los amb els japonesos i coreans actuals, descartant un possible origen caucàsic o indoeuropeu (Junqueres, 2011: 341-342). Tot i així, l'origen d'aquesta minoria segueix sent un misteri i un punt d'interès pels estudiosos.

La comunitat *ainu* es caracteritza per ser un poble abocat a la caça, a la pesca i en menor grau a l'agricultura, sent portadora d'una cultura animalista basada en el respecte i el culte a la natura (Irish, 2009: 23). Tenen una llengua, una tradició i un sistema de creences propi, que difereix completament del japonès. Es tracte d'un grup minoritari provinent de les zones més septentrionals del Japó. L'illa de Hokkaido, la segona illa més gran del país, ha estat durant molt de temps el centre del seu desenvolupament cultural; tot i així, també ho ha estat l'illa de Sakhalin, les Illes Kuril i la meitat septentrional de l'illa de Honshu, tal i com s'aprecia en el mapa de la Fig. 2 (Porter, 2008: 202).

Avui en dia, es fa difícil precisar el nombre total de població *ainu* existent al Japó, degut a que molts d'ells oculten la seva identitat per por a ser discriminats. Les dades de les quals disposem actualment,

Fig. 1: Dona *ainu* amb bigoti pintat
Font: editat de <http://aspundir.blogspot.com.es/2014/03/ainu-women-smiles-japan.html>

provenen de la recerca que l'Ajuntament de Hokkaido va dur a terme l'any 2006. Es calcula que a l'illa de Hokkaido hi queden uns 23.783 *ainu* i hi viuen unes 7 mil famílies (Sugimoto, 2010: 210); mentre que en tot el Japó es calcula que hi queden uns 150.000 membres de l'ètnia, tot i que els parlant actius de la llengua sumen un grup molt més reduït (Junqueras, 2011: 341).

2.2. Història de repressió

La seva història de repressió començà en els primers intents per part del règim central de Japó d'unificar tota la nació sota el seu lideratge entorn els segles VI i VII, conquerint i colonitzant els territoris dels *ainu* a l'illa de Hokkaido (Sugimoto, 2010: 6). La caiguda del shogunat Tokugawa i la posterior Restauració Meiji el 1868, van comportar el sorgiment d'un nou estat en torn a la figura de l'emperador Meiji, impulsat per un fort sentiment nacionalista. Durant aquesta era s'iniciaren varies reformes en tots els àmbits, una de les quals, fou l'expansió territorial cap al nord de Japó. Durant l'any 1879, l'illa de Hokkaido va estar sota la plena jurisdicció dels japonesos. La permanència d'un exèrcit imperial, va permetre incrementar la pressió i la coacció sobre els territoris dels *ainu* i la seva gent (Junqueras, 2011: 105). Tot i així, els *ainu* no es van considerar mai com un grup pertanyent a la nació japonesa, sinó com a un grup autònom i únic (Sugimoto, 2010: 62). D'altra banda, el govern japonès els considerava com una raça poc desenvolupada i civilitzada, i imposà polítiques d'assimilació prepotents amb l'objectiu d'extingir la seva cultura tradicional i la seva llengua (Sugimoto, 2010: 210). El govern japonès va sotmetre a Hokkaido a un procés d'aculturació extrem, amb l'aprovació de la Llei de Protecció dels ex-aborígens de Hokkaido (北海道旧土人保護法) l'any 1899. Fou una política d'assimilació contundent que prohibí l'ús de la seva llengua i la pràctica dels seus costums, així com la caça i la pesca. Les seves terres i recursos naturals van ser requisats, i foren obligats a canviar-se els noms al japonès, imposant a més l'ensenyament del japonès als més petits.

Així doncs, els *ainu* van acabar confinats a l'illa de Hokkaido sofrint una forta repressió i discriminació per part dels japonesos. Les diverses mesures que el govern Meiji prengué contra aquesta minoria i les posteriors conseqüències, foren decisives per determinar el decaïment d'aquesta cultura. El govern els condemnà a una agricultura forçada, i aproximadament un terç de la terra agrícola de Hokkaido els hi fou arravatada (Sugimoto, 2010: 210). La forçada integració dels *ainu* al sistema comercial introduït pels japonesos, els portà cap a una dependència cada cop major, que finalment els deixà indefensos i incapaços de resistir a la subjugació final (Tsutsui, 2007: 437).

2.3. Repressió en la llengua

Per poder entendre les polítiques imposades a la llengua dels *ainu*, cal que recordem que abans de la Restauració Meiji al 1868, Japó estava dividida en diversos feus governats per senyors feudals que tributaven al govern central anomenats "han". La mobilitat de persones era reduïda i estava

Fig. 2: Mapa de la distribució dels *ainu*
Font: Oral Tradition <http://journal.oraltradition.org/issues/26i/sakata#>

controlada, fet pel qual la comunicació era escassa i propicià l'aïllament lingüístic, és a dir, que a cada zona es parlés un dialecte diferent. Per superar aquest problema, el govern japonès va decidir crear una llengua estàndard basada en el dialecte de Tòquio. Com hem vist anteriorment, durant l'era Meiji s'iniciaren tot un seguit de noves reformes amb l'objectiu d'unificar el país. La falta d'unitat lingüística deguda a la diversitat, que inclou la presència de les minories ètniques i les seves llengües corresponents, impulsà la utilització de la llengua com a recurs patriòtic creant polítiques lingüístiques al voltant de la llengua nacional o *kokugo* (国語). Al llarg de l'opressió Meiji i la posterior època d'adaptació de la llengua estàndard, la llengua ainu va estar a punt de desaparèixer. Però fou gràcies a les cançons i contes de tradició oral que, junt amb la música i les seves danses, es mantingué vigent i no caigué en l'oblit (Sugimoto, 2010: 210). Recordem que, posteriorment, amb la victòria a la guerra sino-japonesa, el sentiment nacionalista s'enfortí considerablement i el japonès estàndard s'utilitzà com a medi per aconseguir la unificació del país. La riquesa dialectal existent aleshores es considerà un obstacle per la unificació, fet pel qual, s'iniciaren varies polítiques contra els dialectes que duraren fins a finals de la Segona Guerra Mundial. A partir de llavors, aquestes es debilitaren i la repressió en contra dels dialectes desaparegué, fet que durant els anys posteriors, i encara actualment, els dialectes hagin recobrat força i convisquin amb el japonès estàndard convertint-se en un poderós signe de identitat pròpia. Aquest fet ha impulsat el sorgiment de moviments reivindicatius en favor de la promoció de les llengües, cultures i tradicions locals, especialment entre els *ryuukyuan* i els *ainu*. Gràcies a aquestes iniciatives, l'any 1997 el govern japonès es va veure forçat a reconèixer públicament l'existència i la importància cultural d'aquesta minoria firmant la Nova Llei *Ainu*, *Ainu Shinpo*, (アイヌ文化振興法) en favor de la promoció cultural. Aquest fet, donà força al activisme *ainu* i al moviment en defensa dels drets humans (Sugimoto, 2010: 210-211).

Així doncs, després d'anys de demandes, l'any 1997 el parlament japonès va posar en vigor aquesta nova llei en la qual es promovia la cultura *ainu* i es difondria el coneixement de la seva tradició. Aquell mateix any, es va establir la Fundació per a la Recerca i Promoció de la Cultura *Ainu* (アイヌ文化振興・研究機構) amb l'objectiu de impulsar la seva recerca i investigació, revitalitzar la seva llengua i cultura, i promoure la difusió i l'ensenyament de les tradicions populars. Aquest fet va comportar el reconeixement de l'existència d'aquesta comunitat ètnica i la seva distintiva cultura dins del Japó. La llei també aclamava el respecte a la dignitat ètnica i als drets de la població *ainu*. Així doncs, l'antiga llei d'assimilació que havia estat en vigor des del 1899 va ser derogada (Sugimoto, 2010: 210-211). Tot i així, el govern japonès seguia sent reticent a reconèixer certs aspectes dels *ainu*. Deu anys després de la creació d'aquesta llei, les Nacions Unides publicà la Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes, una declaració que enfortia els drets culturals, els drets sobre la terra i l'autodeterminació. Japó va votar a favor d'aquesta declaració tot i la reticència d'alguns dels seus representants (Porter, 2008: 201). La negació dels drets col·lectius i la protecció de les fronteres territorials, indica que els *ainu* van rebre poc o res, dels beneficis d'aquesta declaració. No obstant, aquesta situació pot canviar, ja que la falta de drets es deu més a l'actitud del govern actual que a la força constitucional (Porter, 2008: 209). Tot i així, aprofundirem més en aquest tema en els pròxims apartats.

3. La llengua *ainu*

En aquest nou capítol veurem, en diversos apartats, les característiques i peculiaritats d'aquesta llengua des d'un punt de vista lingüístic i geogràfic. En primer lloc, farem una classificació demolingüística, seguidament, ens centrarem en descriure els trets característics de la llengua *ainu* (*ainu itak*), i per últim en la influència que ha exercit en el japonès actual.

3.1. Classificació demolingüística

Partint de la qüestió geogràfica presentada en l'apartat anterior, tenim aproximadament un total de 23.782 *ainu* vivint a Hokkaido segons establí la recerca del 2006. Inicialment, el cens de la població *ainu* començà l'any 1800 amb l'objectiu de conèixer la força de treball de la qual disposaven, entre d'altres. L'evolució de la població *ainu* ha estat registrada des de l'any 1807 fins el 1931, la qual, com es pot apreciar en la següent taula, ha sofert un descens continuat. Segons aquestes xifres, podem veure com la població es reduí dràsticament entre els anys 1822 i el 1854. Aquesta reducció fou causada per l'extensió entre la població *ainu* de malalties com la verola, el xarampió, el còlera, la tuberculosi i malalties venèries, així com la desintegració de les famílies a causa dels treballs forçats.

ANY	POBLACIÓ AINU
1807	26.256
1822	23.563
1854	17.810
1873	16.272
1903	17.783
1931	15.969

Taula 1: Cens de població *ainu* 1807-1931
Font: Ainu Museum, <http://www.ainu-museum.or.jp/en/study/eng01.html>

Posteriorment, l'any 1984, una enquesta realitzada pel govern de Hokkaido, situà la població *ainu* en els 24.381 habitats i al 2006 en els 23.782 habitants. D'aquests, un 66,7% es concentren en les prefectures de Hidaka i Iburi al sud de Hokkaido, tal i com s'aprecia en el següent mapa resultant de la recerca del 1999.

S'estima que el nombre real de població *ainu* fou major, degut a les limitacions que suposà la recerca en sí, i degut a que molts d'ells ocultaven la seva identitat per por a ser discriminats, fet que encara persisteix avui en dia. Tot i així, el nombre d'habitants estimat posiciona a la minoria en una situació crítica, repercutint negativament en la llengua. Degut a que no tots els *ainu* són usuaris actius de l'*ainu itak*, el total de parlants és redueix. Temps enrere, el nombre de parlants i el total de la població *ainu* coincidien en un percentatge molt elevat, però degut al procés de substitució lingüística a la que fou sotmesa la llengua, la seva situació ha degradat fins al punt de ser qualificada per la UNESCO com a una de les llengües actualment en perill d'extinció. Segons aquesta, el nombre d'habitants d'ètnia *ainu* i usuaris actius de la llengua, es redueix a un total de 15 persones², mentre que segons *l'Ethnologue* sumen un total de 10 persones³.

Fig. 3: Mapa de Hokkaido amb les corresponents prefectures i els seus habitants *ainu*
Font: https://en.wikipedia.org/wiki/Ainu_people#/media/File:Map_of_Ainu_in_Hokkaido.svg

² Atlas de llengües en perill d'extinció segons la UNESCO: <http://www.unesco.org/languages-atlas>

³ Llenguatges del món segons *l'Ethnologue*: <https://www.ethnologue.com/language/ain>

Degut a que no s'ha realitzat cap altre recerca, no disposem de dades més pròximes en el temps que les exposades. Per ara, podem afirmar que actualment es desconeix el nombre exacte de persones que parlen l'*ainu itak*, i que des d'un punt de vista exterior, tant la llengua *ainu* com els propis portadors d'aquesta estan en greu perill d'extinció, si entenem que la mort d'una llengua és la mort d'un usuari actiu. Tot i així, degut a la revitalització de la llengua i la cultura *ainu* que sorgí a finals dels anys 80, al menys entre la població *ainu*, l'extinció de la llengua no és un fet tant evident. D'altra banda, si que ho és el fet que l'*ainu itak* no s'usa com a medi de comunicació diària. La major part dels *ainu* són bilingües que han estat educats a les escoles japoneses, fet pel qual el japonès s'ha convertit en la seva llengua d'ús quotidià (Sugimoto, 2010: 211). L'*ainu itak* només és recordat parcialment per un grapat de persones d'avançada edat, i si no es prenen les mesures adients per impulsar-la, podria arribar a desaparèixer i ser absorbida pel japonès (Shibatani, 1990: 3).

3.2. Particularitats de l'*ainu itak*

L'*ainu itak* ha estat una llengua que s'ha transmès oralment a través de cançons, la narrativa d'històries folklòriques⁴ i experiències personals, fet pel qual no disposem de registres escrits. Es tracte d'una llengua aïllada, és a dir, sense cap relació demostrada amb altres llengües o famílies lingüístiques. Presenta moltes variacions regionals i no hi ha una llengua "estàndard" establerta; tot i així, a continuació definirem quins són els trets genèrics característics de l'*ainu itak* en tres apartats diferenciats.

3.2.1. Pronunciació

La llengua *ainu* té una fonologia relativament simple. Hi ha un total de cinc vocals (a, i, u, e, o) i onze consonants (k, s, t, c, n, h, p, m, y, r, w). Les paraules estan formades per síl·labes – unitat de veu que combina consonants (C) i vocals (V) – de les quals en trobem quatre tipus de combinacions: CV, V, VC i CVC. A continuació, podem veure clarament com es formen les combinacions CV:

	C	H	K	M	N	P	R	S	T	W	Y
A ア	ca チャ	ha ハ	ka カ	ma マ	na ナ	pa パ	ra ラ	sa サ	ta タ	wa ワ	ya ヤ
I イ	ci チ	hi ヒ	ki キ	mi ミ	ni ニ	pi ピ	ri リ	si シ			
U ウ	cu チュ	hu フ	ku ク	mu ム	nu ヌ	pu プ	ru ル	su ス	tu トゥ		yu ユ
E エ	ce チェ	he ヘ	ke ケ	me メ	ne ネ	pe ペ	re レ	se セ	te テ	we ウエ	ye イエ
O オ	co チョ	ho ホ	ko コ	mo モ	no ノ	po ポ	ro ロ	so ソ	to ト	wo ウオ	yo ヨ

Fig. 4: Taula amb les combinacions CV - Font: *Ainu Radio Course* vol. 1, 2015: 8.

En la següent taula podem veure les combinacions VC que es poden donar. Excepte en el cas de la "n", la "w" i la "i", la resta de consonants s'empeteixen:

⁴ Els *Yukar*: contes d'herois.

	K	M	N	P	R	S	T	W	Y
A ア	ak アク	am アム	an アン	ap アプ	ar アラ	as アシ	at アツ	aw アウ	ay アイ
I イ	ik イク	im イム	in イン	ip イプ	ir イリ	is イシ	it イツ	iw イウ	
U ウ	uk ウク	um ウム	un ウン	up ウプ	ur ウル	us ウシ	ut ウツ		uy ウイ
E エ	ek エク	em エム	en エン	ep エプ	er エレ	es エシ	et エツ	ew エウ	ey エイ
O オ	ok オク	om オム	on オン	op オプ	or オロ	os オシ	ot オツ	ow オウ	oy オイ

Fig. 5: Taula amb les combinacions VC - Font: *Ainu Radio Course* vol. 1, 2015: 10.

Un aspecte fonètic destacable és el sistema d'accentuació que utilitzen i que és força similar al japonès. Entre les diverses variacions dialectals de l'*ainu itak*, n'hi han que no donen tanta importància a l'accentuació de les paraules; tot i així, en el cas per exemple del dialecte de Ishikari (al nord de Sapporo, capital de Hokkaido), és força important. En la llengua *ainu* trobem dos tipus d'intensitats, un to més alt o tònica, i un altre més baix o àtona. Si la primera síl·laba és oberta, la tònica recau en la segona síl·laba de la següent manera: *ka - múy* / カムイ "déu". Si la primera síl·laba és tancada, l'accent recau en la primera síl·laba: *áy - nu* / アイヌ "humà", i en la resta de paraules, la síl·laba tònica és en la segona síl·laba (Shibatani, 1990: 12). D'altre banda, trobem excepcions on, tot i ser síl·laba oberta, la tònica es col·loca a la primera síl·laba com en el cas de *ké - ra* / ケラ "sabor", entre d'altres. Pronunciar correctament pot ser decisiu, ja que hi han certes paraules que al intercanviar-ne els tons poden donar lloc a un nou significat. Veiem un exemple en la següent taula:

MOT AINU	SIGNIFICAT
Néan / ネ ア ン	Aquest
Neán / ネ ア ン	Com

Taula 2: Exemple de variació del significat segons el to (la negreta indica la síl·laba tònica)
Font: *Ainu Radio Course* vol.1, 2015: 12-13:
<http://49.212.142.63/podcast/ainugo/pdf/2015vol1.pdf>

A l'hora de transcriure la llengua *ainu* utilitzarem el sil·labari *katakana*⁵. Existeixen però, algunes variacions en relació al *katakana* per adaptar-se a la fonètica d'aquesta llengua, com per exemple, els sons カイ/kay/, コウ/kwo/ o イエ /ye/ (López, 2008: 53-54). En l'*ainu itak* hi han bastants sons que es pronuncien amb doble consonant, és a dir, marcant una petita pausa entre vocal i consonant. A l'hora de transcriure-ho s'empetiteix el caràcter consonàntic イクカ - *ikka*, tot i que de vegades se sol utilitzar el caràcter "ツ" emprat en el japonès per aquest so イツカ - *ikka*. En el cas de les vocals llargues, es sol repetir la mateixa vocal アア - *aa* o エエ - *ee*, en lloc de fer servir el caràcter japonès "ー" per allargar la vocal⁶.

5 Sil·labari utilitzat en japonès per transcriure termes estrangers.

6 Informació extreta a partir dels dossiers de l'*Ainu Radio Course*, publicats a STVRADIO: <http://www.stv.ne.jp/radio/ainugo/download/index.html>

3.2.2. Gramàtica

L'estructura sintàctica per la qual es regeix l'ainu *itak* és la de SOV, és a dir subjecte – objecte – verb; d'igual manera succeeix en el japonès i el coreà, així com en altres idiomes indoeuropeus. En l'ainu *itak* es fa ús extens d'afixos personals; es tracte d'una llengua polisintètica (llengua aglutinant) (Shibatani, 1990: 5). Els lexemes s'incorporen a l'arrel del verb formant paraules més llargues com si d'una frase es tractes. Per exemple, en la paraula *cepkoiki*, tenim *cep* que és “peix” i *koiki* que és “agafar”, és a dir “agafar un peix”. Un altre exemple el trobem en la paraula *etarkaitakyak*, en la qual tenim d'una banda *itak* és el verb “dir” o “parlar”, *etarkaitak* que és “dir tonteries” i *yak* que és el “si” condicional, és a dir, “si dius tonteries”⁷. Amb l'ajuda de sufixos que incorporem a l'arrel del verb, en podem modificar el sentit. Ho veurem més clarament en la següent taula:

VERB MÉS SUFIX	SIGNIFICAT
<i>Paye</i>	Verb infinitiu: anar
<i>Paye-yak</i>	Condicional: si vas
<i>Paye-rusuy</i>	Desig: vull anar
<i>Paye-easkay</i>	Capacitat: puc anar
<i>Paye-eaykap</i>	Capacitat: no puc anar
<i>Paye-yan</i>	Ordre: ves!
<i>Paye-ro</i>	Intenció: anem!

Taula 3: Exemple de formació amb sufixos. Elaboració pròpia a partir del contingut dels dossiers de l'*Ainu Radio Course*: <http://www.stv.ne.jp/radio/ainugo/download/index.html>

També es pot donar el cas en el qual la unió de dos o més mots formen una nova paraula com per exemple *kamuycep*, formada per *kamuy* que és “déu” i *cep* que és “peix” donant lloc a la paraula “salmó”⁸. En altres casos es formen paraules amb la unió de diversos mots com per exemple la paraula *korpokkur* composta per *kor* que és “flor de Fuki”, *pok* que significa “a sota” i *kur* que és “persona”, formant la paraula “persones sota la fulla de Fuki”⁹.

3.2.3. Lèxic

La distribució de l'ainu *itak* a Hokkaido és àmpliament demostrada pel gran nombre de llocs que deriven de la llengua *ainu*, així com en la part nord de l'illa de Honshu (Shibatani, 1990: 3). A continuació, exposem alguns exemples de diversos topònims: Sapporo (札幌): *Sat poro pet* “terra seca”; Shiretoko (知床): *Sir etok* “terra remota”; Abashiri (網走): *A pa sir* “terra que hem trobat nosaltres” (*Apa sir* “terra que entre al mar”); Tomakomai (苫小牧): *to mak oma nay* “riu que és al fons del pantà”; Wen-nay (悪い川) *wen* “dolent”, *-nai/-betsu* (*petsu*) “riu”, (depenent de la regió, *nai* significa “riu gran”, mentre que *betsu* significa “riu petit” o al revés); Wakkanai (稚内) *wakka nai* “riu d'aigua”; i el nom *ainu* per referir-se a Sakhalín és Karafuto (樺太): *kamuy kar put ya mosir* “les illes fetes pels déus a la boca del riu”¹⁰.

D'altra banda, el lèxic de l'ainu *itak* és un reflex de l'estil de vida que seguia la comunitat en temps passats, on la economia i les activitats socials giraven entorn a la caça, la pesca i les reunions socials. La societat *ainu*, s'estructurava entorn a petites comunitats organitzades anomenades *kotan*, que

⁷ *Ainu Radio Course* vol. 5, 2015: 18: <http://49.212.142.63/podcast/ainugo/pdf/2015vol4.pdf>

⁸ Llistat de vocabulari de l'ainu *itak*: <http://www.geocities.co.jp/HeartLand-Gaien/6362/aynu.htm>

⁹ *Asahi Net*, “L'ainu en el japonès”, Kazumi Satoo, 1998: <http://www.asahi-net.or.jp/~hi5K-stu/aynu/nihongo.htm>

¹⁰ *Asahi Net*, “Noms de llocs Ainu”, Kazumi Satoo, 1998-1999: http://www.asahi-net.or.jp/~hi5K-stu/aynu/in_aynu.htm

solien establir-se a les zones costeres i al llarg del curs dels rius, fet pel qual, la pesca i la caça d'animals marins era la principal activitat econòmica dels *ainu* (veure mapa Fig. 6). D'aquet fet en derivaren tot un seguit de paraules relacionades amb aquests tòpics. Podem trobar quinze paraules per referir-nos a les foques, vint-i-quatre pels diversos tipus de balenes o nombrosos termes per referir-se a pescar o per descriure els diversos estadis del cicle de vida dels salmons. Tot i així, de tots els animals, l'ós en particular ocupa un lloc central dins de la cultura *ainu*. Destacats rituals espirituals giren entorn a la figura de l'ós, com és el cas de la cerimònia *kamuy iomante* (culte al ós) en la qual un ós domesticat d'un o dos anys, és sacrificat (és tornat al món dels déus) a través d'un gran festí. La paraula *kamuy*, com a terme genèric per referir-se als animals, és també utilitzada per designar als óssos; de fet, hi ha un total de vuitanta tres mots per designar conceptes relacionat amb els óssos, i *kamuy*, també fa referència a déu (Shibatani, 1990: 4).

Fig. 6: Mapa de la distribució dels principals assentaments *ainu*. Font: Shibatani, 1990: 8.

3.3. Influència en el japonès

Lingüísticament, la llengua *ainu* té orígens diferents del japonès i la relació que tenen és bastant indirecte. Tot i així, la influència que ha rebut de la llengua *ainu* és força evident (Shibatani, 1990: 5 - 6). En l'apartat anterior, hem pogut veure com el japonès actual ha incorporat diversos topònims corresponents a l'*ainu itak*. Tan en el nord de Honshu, com en l'illa mateixa de Hokkaido, hi apareixen paraules com *sir* (per referir-se a la terra) o *nai* o *betsu* (que signifiquen "riu"). D'altra banda, aquestes designacions geogràfiques no apareixen a la meitat sud del país. Això fa pensar que, en altres èpoques, els japonesos tenien un escàs interès a incorporar les designacions de la llengua *ainu* o bé que s'expressaven en una llengua diferent a aquesta (Junqueras, 2011: 56).

D'altra banda, trobem un seguit de paraules que han estat incorporades al japonès per ser emprades arreu del país. A continuació, podem veure en la següent taula, alguns exemples de paraules d'origen *ainu* que s'han incorporat al japonès i que, com es pot apreciar, segueixen una mateixa temàtica referent a aspectes de la naturalesa¹¹:

JAPONÈS	AINU ITAK	SIGNIFICAT
ラッコ (<i>rakko</i>)	ラッコ (<i>rakko</i>)	Llúdria marina
トナカイ (<i>tonakai</i>)	トゥナッカイ (<i>tunakkay</i>)	Ren
シシャモ (<i>shishamo</i>)	シュシャム (<i>shushamu</i>)	Nom d'un peix
エトピリカ (<i>etopirika</i>)	エトゥピリカ (<i>etupirika</i>)	Nom d'un ocell

Taula 4: Exemples de paraules incorporades al japonès.

11 Llista de paraules d'origen *ainu* en el japonès. *Asahi Net*, 1998: <http://www.asahi-net.or.jp/~hi5K-stu/aynu/nihongo.htm>

4. Percepció social dels *ainu*

Al llarg del temps, ha quedat demostrat com el poble *ainu* s'ha negat a acceptar passivament l'estereotip que els ha dominat i ha persistit durant anys com a raça inferior a la japonesa. Actualment però, la identitat *ainu* ha ressorgit com un símbol cultural revitalitzat, donant lloc al naixement d'activistes *ainu* que pressionen i reclamen al govern Meiji sobre la base del seu origen ètnic. Després de la visió general sobre el poble *ainu*, la seva història i llengua, en aquest capítol descriurem l'evolució en la percepció social dels *ainu* i la lluita d'aquest poble pel reconeixement social al llarg dels anys, indagant en les motivacions que impulsen al govern japonès a privar de llibertats i a discriminar el poble *ainu*.

Fa més de deu segles que el poble *ainu* ha sofert un seguit d'intents per part del govern japonès d'envair-los, privar-los de les seves terres i assimilar-los cultural i lingüísticament. Encara avui en dia, segueixen patint les conseqüències de diversos projectes governamentals que afecten les seves condicions de vida, com per exemple, el cas de la construcció d'una presa a prop de Nibutani (1990-1997), al sud-est de Hokkaido, on tradicionalment hi pescaven salmó (Sugimoto, 2010: 210). Es tractava d'un cas enterament relacionat amb la terra i la seva importància pel poble *ainu*, els quals van declarar que era un aspecte important de la seva cultura on tenien lloc diversos rituals, indicant que la relació amb la terra és un aspecte essencial de l'ésser indígena (Porter, 2008: 204-205). El cas de Nibutani és un clar exemple de com els *ainu* estan subjectes a polítiques adverses, sent discriminats i oprimits pel govern Meiji.

4.1. L'activisme *ainu*

Els primers indicis reivindicatius sorgiren durant els anys setanta, on tingué lloc un important ressorgiment de polítiques d'identitat entre la població *ainu*, inspirat en part pel moviment dels drets civils als Estats Units i pels moviments estudiantils en altres parts del món. Un grup de joves activistes *ainu* va atacar la discriminació i els estereotips de la cultura *ainu* en l'educació. Van ser particularment crítics sobre el paper de certs antropòlegs i historiadors no *ainu* en la producció de coneixements sobre aquesta societat (Morris, 1998: 205-206). En l'època en que culminava l'etnocentrisme europeu, es pot llegir, per exemple en l'edició del 1928 de l'enciclopèdia *Les races humanes*, definicions com: "Els *ainu* són, sens dubte, els més peluts de la Terra. Són poc treballadors, grans borratxos i d'una brutícia supina que contrasta amb la proverbial netedat dels japonesos. Són indolents, mancats d'esperit i molt melancòlics. Les dones solen pintar-se un lletgíssim bigoti" (Trias, 1928: 272-273). No és d'estranyar doncs, l'onada de protestes que sorgí arrel de descripcions com aquesta, mitificades i força pejoratives. Aquesta era la imatge que es projectava a l'exterior i que, lamentablement, no diferia gaire de la imatge que els propis japonesos tenien d'aquesta cultura considerada primitiva.

Si avancem una mica, tal i com vam comentar en l'apartat d'història, la implantació de la Llei de Protecció dels ex-aborígens de Hokkaido l'any 1898, provocà una forta onada de creixement activista *ainu*. L'any 1946 es va crear l'Associació *Ainu* de Hokkaido, entre els seus objectius estava la promoció de la cultura i les activitats *ainu*, així com l'obtenció d'una millora en les condicions de vida. La continuïtat en la discriminació i el rebuig en contra dels *ainu*, portà a l'associació ha canviar-se el nom l'any 1961 i passar-se a nombrar l'Associació de Hokkaido *Utari* amb l'objectiu d'evitar donar una imatge negativa i aconseguir una aproximació més amistosa amb els japonesos (*utari* en la llengua *ainu* significa company, germà, amic íntim o familiar); tot i així més recentment, a l'any 2009, es

tornà a canviar a l'Associació *Ainu* de Hokkaido, tal i com s'havia nombrat originalment. L'Associació continuà participant activament en la solució de problemes socials relacionats amb els *ainu*, fins que al 1984 presentaren la que seria la Nova Llei *Ainu*. Finalment, la pressió activista va obligar al govern japonès a donar pas a la redacció i aprovació d'aquesta nova llei l'any 1997. Tot i aquesta renovació, enfocada a afavorir la comunitat *ainu*, ja que reconeix la diversitat cultural i el caràcter opressiu de les polítiques en el passat, seguia causant polèmica dins l'associació, la qual, encara ara, incideix en la falta de reconeixement dels drets característics dels *ainu* com a poble indígena, i, d'altra banda, en la falta de reconeixement dels drets de molts *ainu* que han emigrat de Hokkaido a altres parts del Japó. Ha estereotipat els *ainu* en un altre ghetto cultural basant-se en tradicions culturals sense reconèixer explícitament els efectes devastadores que va produir l'anterior llei dels ex-aborígens (Morris, 1998: 206-207).

A partir d'aquí però, el canvi fou evident i progressiu. En el nou context en que la consciència ètnica s'estén per tot el país i per tot el món, els grups *ainu* s'han involucrat en afers internacionals relacionats amb intercanvis entre grups ètnics minoritaris amb problemes similars als seus, com els indis nord-americans o els esquimals. L'any 1992, any internacional dels pobles indígenes, els grups *ainu* van organitzar una conferència internacional a Nibutani amb la qual aconseguiren una major divulgació (Sugimoto, 2010: 211). El govern japonès ja no podia ocultar al món l'evidència de minories ètniques presents al Japó, el qual fins llavors, s'havia considerat un país mono ètnic i mono cultural, sent aquesta la imatge que inculcava als japonesos i pretenia exterioritzar al món. Però l'evidència de diversos grups ètnics ha suposat el trencament d'aquesta idea. El sorgiment de grups rebels protestants ha ocasionat el temor per part del govern japonès ja que podria ocasionar la divisió del país.

4.2. Drets del poble *ainu*

Enfocant-nos en l'àmbit dels drets, el setembre del 2007, les Nacions Unides adoptà la Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes, amb la qual es garanteix la seva protecció. Internacionalment, el poble *ainu* és reconegut com a poble indígena i com a tal, gaudeix d'un seguit de privilegis i de la protecció que atorga la ONU. Tot i així, les instàncies governamentals del Japó no promouen l'aplicació d'aquets drets. Tot i ser reconeguts pe la Dieta Nacional del Japó, persisteix un ideal turístic i comercial. Aquesta declaració recull quatre drets primordials; el Dret a la terra, el Dret a l'autodeterminació, el Dret al patrimoni cultural, intel·lectual e industrial i el Dret al desenvolupament. Al Japó, la inclusió de drets col·lectius ha estat un punt central de discussió durant el procés de redacció de la llei. Sense drets col·lectius, l'autodeterminació i el dret a la terra desapareixen. El govern s'ha centrat en drets minoritaris relacionats amb la cultura i l'accentuació de la condició de minoria dels *ainu*, en lloc de la seva condició d'indígena. Així doncs, les accions del govern japonès han demostrat la negativa en concedir aquets drets tot i no implicar la separació de Japó (Porter, 2008: 214). Al 2007, el representant del Japó va assenyalar específicament que els drets indígenes no han de deteriorar la integritat territorial d'un estat. Però al igual que la Nova Llei *Ainu*, que començà com una idea radical i acabà com un acte d'alleujament limitat per als *ainu*, la Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes pot patir un destí similar. Aquesta declaració ha patit molts canvis al llarg dels anys. Ha passat de ser un instrument que prometia l'autodeterminació i el dret a la terra, a un que permet el control estatal sobre la interpretació de les seves disposicions i la protecció de la unitat de l'Estat. És a dir, tot i l'adopció d'aquesta declaració de les Nacions Unides, els drets indígenes poden continuar tenint poca influència al Japó (Porter, 2008: 216-217).

Darrera aquesta persistent negativa per part del govern japonès a concedir drets al poble *ainu*, s'hi amaguen altres motivacions que els impulsen a privar-los d'aquestes llibertats. En la Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes es menciona que la situació d'aquets pobles varia d'una regió a una altre i d'un país a un altre, i que la importància de les particularitats nacionals, regionals i els diversos antecedents històrics i culturals han de ser presos amb consideració (Nakamura, 2013: 5). Així doncs, recordem d'una banda, el interès encara present del govern japonès per mostrar una societat mono ètnica i mono cultural. Els coneixements de la població japonesa sobre les diverses minories no van gaire més allà del mer coneixement de la seva presència al Japó. D'altre banda, cal tenir present que els *ainu* es troben en una situació única on les seves terres divideixen l'actual frontera entre Japó i Rússia. Hokkaido és part del Japó, però les Illes Kurils i Sakhalin són territoris rus. Aquest territori propietat de Rússia ha estat font d'un gran debat al Japó, ja que el govern ha estat insistint en que tots aquests territoris pertanyen al Japó ja que, segons el govern, sempre ho han estat. En conseqüència, el govern també ha de demostrar que el poble *ainu* ha estat sempre japonès, i això deriva en una constant limitació del reconeixement indígena (Porter, 2008: 216). Per tant, l'atorgament del dret a la terra i a l'autodeterminació, només podrien obstaculitzar els esforços de Japó per exercir control sobre els territoris del nord.

Tres anys abans de l'aprovació de la Nova Llei *Ainu*, al 1994, un representant dels *ainu*, en Shigeru Kayano, va guanyar un escó a la Cambra Alta del Parlament Japonès, sent el primer *ainu* en formar part de la Dieta Nacional fins l'any 1998. Aquest fet, va elevar les veus d'aquesta comunitat al parlament, fent-los visibles al públic japonès, atorgant esperança cap una millor comprensió i acceptació social (Sugimoto, 2010: 211). Shigeru Kayano, junt amb la col·laboració d'altres companys, ha treballat per la construcció de museus i centres culturals que preserven els objectes i un coneixement viu de la llengua, les llegendes, i les arts i habilitats *ainu*, i ha escrit nombrosos llibres referents a la llengua, la cultura i la història *ainu* (Morris, 1998: 206). Gràcies als esforços pioners del folklorista i activista *ainu*, Shigeru Kayano (1926-2006), un dels darrers parlants nadius, el nombre d'estudiants que aprenen l'*ainu itak* com a segona llengua a Hokkaido s'ha incrementat amb els anys, aportant una perspectiva més favorable dins l'actual situació d'assimilació.

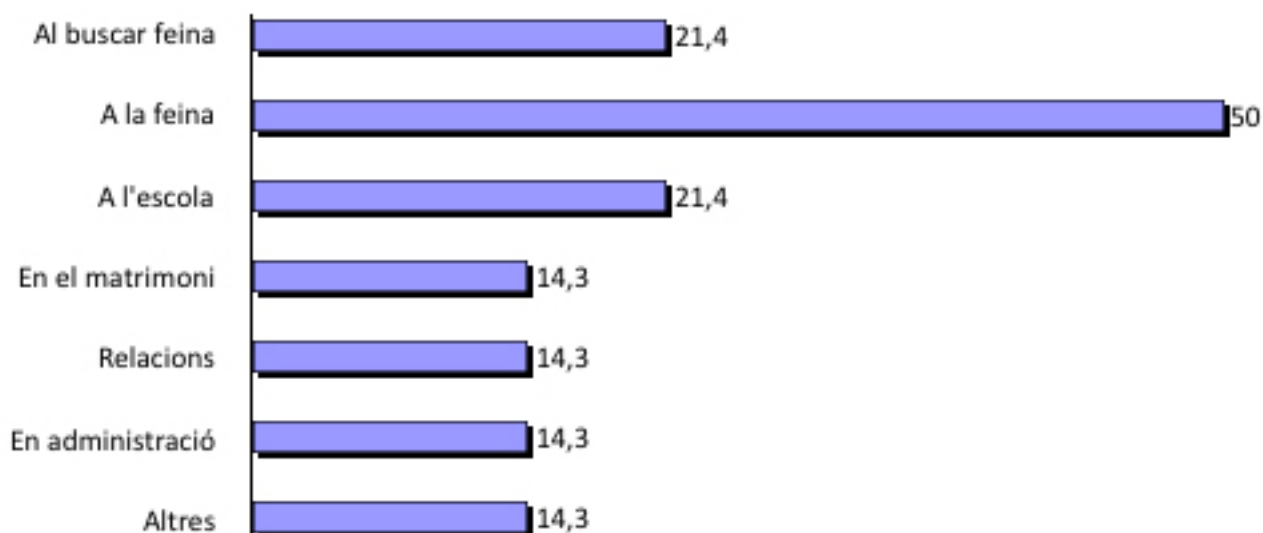
5. Els *ainu* en l'actualitat i en perspectiva

En aquest punt de l'estudi, desenvoluparem la situació actual dels *ainu* centrant-nos en primer lloc, en l'àmbit laboral i el grau de discriminació present, en segon lloc, en la influència que ha exercit en els diversos mitjans de comunicació, i, en tercer lloc, en la promoció de la llengua, descrivint finalment la situació actual de la comunitat.

5.1. Àmbit laboral i grau de discriminació social

És cert que, si comparem la situació actual de la comunitat *ainu* amb els seus inicis, es pot apreciar un notable avenç en els diversos àmbits que els engloben. És un fet que han guanyat presència i reconeixement social, però la constant discriminació és una realitat que encara persisteix. Si ens fixem en l'àmbit laboral, inicialment, els *ainu* van ser privats de les seves terres, sent compensats amb petites parcel·les infèrtils que els portaren a realitzar treballs mal pagats en peixateries o en la talla d'arbres. Molts *ainu* començaren a treballar en la indústria primària o en la construcció, majoritàriament com a empleats temporals, compartint la mateixa situació de moltes minories que, com ells, estaven sotmeses al món industrialitzat i patien casos d'assimilació. No obstant

actualment, el nombre de treballadors en aquest sector ha disminuït considerablement, i per contra s'ha multiplicat en el sector terciari i mantingut en el secundari (Morris, 1998: 204). L'abisme financer que separa els japonesos dels *ainu* persisteix amb força, i la discriminació en l'àmbit laboral continua present, inclús en l'àmbit matrimonial; és un fet que no ha desaparegut del tot, i seria ingenu pensar que ho farà. A l'illa de Hokkaido la discriminació és realment elevada, però a la ciutat de Tòquio (capital de Japó) ho és inclús més, i per aquest motiu molts es veuen obligats a ocultar la seva identitat fent-se passar per japonesos. A continuació, podem veure en forma de gràfic el percentatge representatiu de la discriminació present en els diferents àmbits socials de la vida dels *ainu*. Com es pot observar, tant en l'àmbit educatiu com en el laboral, l'índex de discriminació és el més elevat.

Gràfic 1: Percentatge de la discriminació cap als *ainu*, 2013. Font: <http://www.ainu-assn.or.jp>

5.2. Presència en els mitjans de comunicació

Acostant-nos a l'actualitat, l'any 2006 sorgí un grup folklòric anomenat "Ainu Rebels" format enterament per *ainus* i dirigit per la líder Mina Sakai. El grup tingué una gran difusió i finalitzà l'any 2010. Es tractava d'un grup que es dedicava a interpretar danses i cançons tradicionals *ainu*, afegint-li música moderna, creant noves formes d'expressió a través d'un estil propi. L'objectiu d'aquest grup era donar a conèixer la música i la cultura *ainu* arreu del Japó, defensar la seva identitat i aconseguir reconeixement social com a indígenes, animant a tots els *ainu* que s'oculten a donar a conèixer la seva identitat. A continuació, veurem unes línies de la lletra d'una de les cançons del grup "Ainu Rebel" on es pot veure reflectit aquest sentiment d'exclusió i discriminació social:

[...] "¿Tenim un aspecte diferent? ¿Som diferents?"

Aquestes diferències estan només al teu cap.

Per sobreviure vaig tenir que disfressar-me. Vaig tenir que lluitar.

Fig. 7: Líder *Ainu* Mina Sakai.

Font: *Japan Times* <http://www.japantimes.co.jp/news/2008/08/13/national/ainu-stepping-out-of-social-stigma/#.VxdJOPmLTrc>

Va ser difícil defendrem.

Diguem: ¿a cas sóc menys important que tu? Vaig tenir que acostumar-me a tu.

A que trepitgessis els meus sentiments [...] ¿Qui ets? ¿Qui són els *ainu*?

¿La “raça agonitzant”? ¿És això el que penses?” [...]

(tros cantat en japonès)¹²

És un fet que l'activisme actual dels *ainu* i el renaixement de la llengua *ainu* ha provocat un interès “renovat” per tot Japó, però tot i el reconeixement públic de la diversitat ètnica, la qual genera un pas endavant en el redescobriment del Japó com a nació ètnica i culturalment diversa, el reconeixent dels ciutadans no ha estat tan evident. D'altre banda, no només hem de tenir en compte els successos dins del propi Japó, sinó també els canvis en l'ordre internacional i en la posició que ocupa Japó dins d'aquest ordre. Les protestes dels *ryukyuan* i dels *ainu*, en part han estat fruit de la nova era de globalització en la qual ens trobem. Aquests, segueixen lluitant amb contundència i col·laborant conjuntament amb altres grups indígenes que els encoratgen per tal d'aconseguir el reconeixement buscat. Gràcies a la internacionalització, s'han establert importants vincles amb grup indígenes de nord-Amèrica, Àsia i d'altres parts del món, per part de l'Associació *Ainu* de Hokkaido, i de l'iniciativa d'activistes *ainu* com Shigeru Kayano o l'escriptora feminista Chikap Mieko. Aquest fet el podem veure a través de l'èxit del grup artístic *ainu* anomenat “Moshir”, el qual combina les danses i la música característica de la tradició *ainu*, amb elements de les tradicions de les cultures indígenes canadenques, nord-americanes i siberianes (Morris, 1998: 207). Així doncs, veiem com en el decurs dels anys, el poble *ainu* ha aconseguit un major ressò a nivell internacional.

Avui en dia, podem trobar referències sobre aquesta comunitat en l'àmbit de l'animació o en els *manga* japonesos, així com lèxic incorporat en personatges de videojocs i novel·les, entre d'altres. Un exemple el tenim dibuixat de la mà del anomenat creador del *manga* Osamu Tezuka amb la seva obra “Shumari” començada l'any 1974, la qual tracta sobre el poble *ainu* i presenta abundants escenes paisatgístiques de les terres de Hokkaido.

Fig. 8: Portada del primer volum del *manga* “Shumari” i la pàgina 32 d'aquest. Font: Amazon.

12 Youtube, “The Ainu Rebels” https://www.youtube.com/watch?v=Qw_MhjY5uI9U&nohtml5=False&ab_channel=SigridOberer

Posteriorment, Hayao Miyazaki, fundador de l'Estudi Ghibli, va fer referència als *ainu* en la pel·lícula *La princesa Mononoke* de l'any 2000; en un moment en el qual el consell del poble estava reunit i parlaven de com els japonesos els van anar expulsant de les seves terres i l'emperador els va exiliar. Per últim, en el joc de Play Station *Final Fantasy X*, del 2001, hi apareixen paraules en *ainu itak* i en *ryukyuan*¹³ per referir-se a alguns dels noms dels protagonistes del joc. D'una banda tenim en *Wakka* "aigua" en la llengua *ainu*, i per l'altre en *Tidus* "sol" i la *Yuna* "lluna" en *ryukyuan*. Si ens hi fixem, trobarem diverses referències a aquesta cultura en diversos mitjans de comunicació, fet que reforça el impacte que ha causat en la societat japonesa, sent un indicatiu d'un possible canvi en el tractament d'aquestes minories en la societat. Tot i així, en el cas del videojoc, la llengua *ainu* i la *ryukyuan*, són més utilitzades per l'exotisme que produeix, com a fi comercial, a diferència dels altres dos exemples aparentment més interessats en mostrar aspectes referents a la vida del poble *ainu*. Per tant, tot i haver-hi aquest possible interès en mostrar aspectes culturalment diferents d'aquesta cultura, també és possible que hi hagi un interès més centrat en donar difusió i reconeixement social, així com de mostrar un societat que ha estat apartada i discriminada.

5.3. Promoció de la llengua

Com ja hem mencionat anteriorment, el govern japonès ha establert polítiques de protecció contra l'assimilació cultural, tot i estar més enfocades a un ideal turístic i comercial. La manifestació de la seva cultura ancestral amb l'organització de festes i festivals s'ha potenciat durant els últims anys sota la protecció que dona el turisme, però com ja hem esmentat, amb el risc d'adulteració que comporta un turisme explotat al Japó. Un exemple vindria a ser el nou museu nacional dedicat a la cultura *ainu* que obrirà a Hokkaido l'any 2020 coincidint amb les olimpíades que es realitzaran a Japó (*The Asahi Shimbun*, 2015). D'altre banda, també cal mencionar que l'educació és un aspecte primordial en una societat, i, en el cas que ens ocupa, és vital per resoldre gran part de la discriminació present. A les escoles són educats en la llengua vernacle (japonès), prevalent l'homogeneïtzació i l'assimilació de la població *ainu*, sent la taxa d'estudiants *ainu* a la secundària i a la universitat, força inferior a la resta. No obstant, la comunitat *ainu* ha sabut treure partit dels mitjans de comunicació al seu abast. Actualment, poden gaudir d'un diari propi publicat en *ainu itak* i d'una emissora de radio *ainu*. El diari, anomenat *Ainu taimuzu* es dedica a publicar fets rellevants per la comunitat; en la radio, anomenada "FM Pipaushi", es parla enterament en *ainu itak* i en la radio STV (Sapporo Television), s'ofereix un curs gratuït de la llengua per a principiants, entre d'altres. A part, s'han impulsat tot un seguit de projectes per augmentar el reconeixement i la promoció de la cultura *ainu*. Entre aquests, està la realització d'un concurs d'oratoría en la llengua *ainu*, la interpretació de teatre en *ainu itak* i publicacions de llibres de text de la cultura *ainu* i de l'*ainu itak* que cobreixen diversos nivells i dialectes, així com llibres bilingües en japonès i *ainu itak*¹⁴. L'avenç ha estat notable en comparació amb temps passats. Tot i així, la cultura *ainu* està limitada a la promoció de la llengua i a la producció artística de les seves tradicions i costums, fet que es troba allunyat dels assumptes que han d'afrontar, referents a la vida quotidiana. Malgrat el progrés mundial, la situació del poble *ainu* pot romandre estancada en un futur.

5.4. Situació actual

Al juny del 2008, sota pressió, el govern nacional va reconèixer formalment als *ainu* com a poble indígena del Japó. Tot i així, encara queda molt per debatre i reformar, incloent el contingut dels

¹³ Dialecte d'Okinawa al sud-oest de l'arxipèlag japonès.

¹⁴ Projectes de la Fundació de Recerca i Promoció de la Cultura *Ainu* (FRPAC): <http://www.frpac.or.jp/english/details/dissemination-of-ainu-language.html>

llibres de text, les condicions laborals i la preservació del patrimoni, entre d'altres (Sugimoto, 2010, 210). D'altra banda, després del seu reconeixement, diversos polítics nacionalistes, escriptors i dibuixants, acusaren als *ainu* de "falsa identitat" i dels "privilegis" que se'ls hi atorgava, argumentant que l'ètnia *ainu* ja no existia ja que els *ainu* contemporanis no comparteixen el mateix estil de vida que els *ainu* anteriors, fent cas omís als fets de la colonització, entre d'altres (Nakamura, 2013: 11). Fer saber al govern japonès que ha d'establir una societat en el marc d'una nació multi ètnica i multicultural segueix sent un dels principals objectius que defèn l'Associació *Ainu* de Hokkaido, però que encara és lluny d'aconseguir.

Fig. 9: Maig del 2008, Manifestació *Ainu* a Nagatashou, Tòquio. "We want the Indigenous Rights".

Font: https://www.youtube.com/watch?v=vyTGIEcAze4&nohtml5=False&ab_channel=tokyoainu

[v=vyTGIEcAze4&nohtml5=False&ab_channel=tokyoainu](https://www.youtube.com/watch?v=vyTGIEcAze4&nohtml5=False&ab_channel=tokyoainu)

6. Conclusions

Al llarg del present estudi hem observat el recorregut que la minoria ètnica dels *ainu* ha seguit des de l'era Meiji fins a l'actualitat en un context sociolingüístic, polític i cultural.

Els problemes als quals s'enfronten els pobles indígenes de tot el món davant d'una potència colonitzadora tècnicament superior, solen ser semblants i de conseqüències devastadores. En general, les comunitats indígenes ocupen una posició desfavorable i desvalguda. En el cas que hem estudiat en el present treball, ens trobem afortunadament, en una conjuntura favorable a la defensa de la cultura *ainu*, la qual ha anat guanyant presència, sent més coneguda i valorada socialment tant al Japó, com internacionalment. Tal i com hem vist, inicialment els *ainu* eren menystinguts, sent considerats com una cultura primitiva en contraposició a la superioritat japonesa en grau de civilització i, actualment, la discriminació s'ha convertit en un greu problema social. Els *ainu* són concebuts com a un grup ètnic diferenciat que, com a tal, es troba en permanent risc de desaparició, tot i la gradual recuperació que ha mantingut durant aquests últims anys, aconseguint més autonomia i reconeixement. Tot i així, l'escassa densitat demogràfica conseqüència del procés d'aculturació i d'assimilació, segueix sent un risc; aquest procés girà en torn a la idea de "civilitzar" pobles "primitius" donant l'esquena al relativisme cultural i mirant únicament cap al "progrés". Avui en dia, els *ainu* sobreviuen en part gràcies al turisme i al interès comercial del govern japonès, suposant una adulteració per la seva cultura. Encara ens trobem lluny d'una política multicultural que defèn el respecte mutu i la preservació entre cultures; tot i així, l'aplicació de La Declaració de les Nacions Unides sobre els Pobles Indígenes comportà un gran avenç i un bri d'esperança per aquests pobles dominats.

Hem observat com la comunitat *ainu* es caracteritza per ser portadora d'una cultura animalista, basada en la convivència i el respecte a la natura; fidel a les seves tradicions i a la seva llengua. Si reprenem la qüestió inicial d'aquest estudi, les condicions socials que motivaren a aquest grup

a expressar la seva indignació i a demanar un canvi, han estat fruit de les polítiques adverses a les que han estat sotmesos, així com a la constant negació dels seus drets com a poble indígena i a la continua discriminació i privació de llibertats. Des de la implantació de la Nova Llei *Ainu* el 1997, la situació no ha variat gaire i es manté força estancada. La població japonesa és generalment ignorant sobre els grups ètnics minoritaris fruit d'una educació basada en la homogeneïtat. El seu reconeixement l'any 2008 ha estat un fet evident, però que no s'ha promulgat de manera que garanteixi els drets indígenes. El govern japonès hauria d'assumir la responsabilitat d'educar al públic en general i aplicar les polítiques *ainu* adients a la seva condició (Nakamura, 2013: 360). D'altra banda, el govern japonès és ferm en la idea d'una societat mono ètnica i en la idea d'exercir control sobre els territoris del nord.

Tot i així, tenint en compte que des de l'era Meiji han aconseguit una millora en les seves condicions, és probable que de cara a un futur, gràcies als esforços constants i al suport internacional, aconseguixin finalment el nivell d'igualtat i acceptació social desitjat. Recordem els esforços del pioner Shigeru Kayano, el qual dedicà la seva vida a revivir la cultura i la llengua *ainu*, perquè les generacions més joves connectessin amb la seva identitat i fessin front a la discriminació. Actualment, aquestes noves generacions han crescut en un ambient dominat pels valors, la cultura i la llengua japonesa. Tot i així, la majoria d'ells no se senten identificats amb el poble japonès, en part degut al maltractament i a la discriminació racial que continuen patint. Com hem observat, els *ainu* han estat forçats a incorporar-se a una cultura aliena en termes de desigualtat i sotmesos a la discriminació en el lloc de treball, en el matrimoni i a l'escola, entre d'altres, fet que propicià el sorgiment d'una resistència en contra l'assimilació japonesa. Ajustar-se a aquesta nova realitat implica renunciar a la pròpia identitat *ainu*; fet pel qual, el problema no és tant si la "minoria" s'ha de convertir en el mateix que la "majoria" o se l'ha de permetre "ser diferent", el problema rau en la pròpia identitat i en la naturalesa de la identitat de l'estat (Morris, 1998: 208).

Bibliografía

Ainu Indigenous People. Japó, 2016. <http://www.ainu-assn.or.jp/> (Consultat: 1 de febrer de 2016).

Irish, Ann B. *Hokkaido: A History of Ethnic Transition and Development on Japan's Northern Island*. Jefferson, North Carolina & London: McFarland & Company, Inc. Publishers, 2009.

Junqueras, Oriol, Daniel Madrid, Guillermo Martínez y Pau Pitarch. *Història del Japó*. Barcelona: Editorial UOC, 2011.

López, Lluç. *L'escriptura japonesa*. Barcelona: Editorial UOC, 2008.

Morris, Tessa. *Cultura, Etnicidad y Globalización: La Experiencia Japonesa*. México: Siglo XXI Editores, 1998.

Porter, Crystal. "After the Ainu Shinpō: The United Nations and the Indigenous People of Japan", *New Voices*, vol. 2, núm. 10, 2008, 201-219. Australia: Australian National University.

- Roberts, Glenda S. "Japan's Minorities: The Illusion of Homogeneity", *The Journal of Japanese Studies*, vol. 25, núm. 2, 1997, 399-403. Seattle: University of Washington.
- Shibatani Masayoshi. "The Ainu Language". A Shibatani Masayoshi (ed.) *The Languages of Japan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990, pp.1-85.
- Siddle, Richard M. "The Ainu: Indigenous people of Japan". A Weiner, Michael (ed.) *Japan Minorities: The Illusion of Homogeneity*. United Kingdom: Roudledge Series, 2009, pp.21-39.
- Sugimoto Yoshio. *An Introduction of Japanese Society*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- The Asahi Shimbun*. "Ainu museum planned for 2020 to promote understanding of indigenous people". Tokyo: Asia & Japan Watch, 2015.
- Tsutsui, William M. *A companion to Japanese history*. Estats Units: Blackwell Publishing Ltd., 2007.
- Vovin, Alexander. *A Reconstruction of Pro-Ainu*. Volum 4. The Netherlands: Brill's Japanese Studies Library, 1993.